

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Cselekvési terv a felnőttkori tanulásról – Tanulni sohasem késő

COM(2007) 558 végleges

(2008/C 204/19)

2007. szeptember 27-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Cselekvési terv a felnőttkori tanulásról – Tanulni sohasem késő

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. február 21-én elfogadta véleményét. (Előadó: Renate HEINISCH, társelőadók: An LE NOUAIL MARLIÈRE és José Isaías RÓDRÍGUEZ GARCÍA-CARO.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. március 12–13-án tartott 443. plenáris ülésén (a március 13-i ülésnapon) 117 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság „Tanulni sohasem késő” című, 2007–2010-re szóló első felnőttoktatási cselekvési tervével új fejezetet kezd oktatáspolitikai munkaprogramjában, és az e véleményben megfogalmazott észrevételek mellett támogatja a tervet.

1.2 Az EGSZB üdvözli, hogy a felnőttoktatásra irányuló európai támogatási programok bevezetésük után 13 évvel most először külön politikai alapot kapnak. A cselekvési tervet megelőző, a felnőttoktatásról szóló európai bizottsági közleménynek ⁽¹⁾ ugyanis saját állítása szerint kettős célja van: egyrészt a Grundtvig támogatási program ⁽²⁾ előkészítése, másrészt egy ennek megfelelő politikai cselekvési terv a felnőttoktatásról.

1.3 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy ebben az első tervben még nem kap megfelelő hangsúlyt a nem szakmai felnőttoktatás: az általános személyes fejlődést és a polgári szerepvállalás erősítését szolgáló nem formális és informális tanulás kiépítése, amelyre a munkavállalóknak és más polgároknak egyaránt szükségük van. Megállapítja, hogy a cselekvési tervben igen nagy szerepet kapnak a szakképzés terén való jobb európai együttműködéssel kapcsolatos ismert és általa is támogatott célok.

1.4 Az EGSZB kéri, hogy a munkaviszonnyal nem rendelkezők különleges tanulási igényei számára is hozzanak létre vonzó keretfeltételeket, amelyek lehetővé teszik az egész életen át tartó tanulásba való „aktív bevonásukat”.

⁽¹⁾ „Felnőttkori tanulás: Tanulni sohasem késő” (COM(2006) 614 végleges).

⁽²⁾ A 19. században a felnőttképzés terén tevékenykedő dán N.F.S. Grundtvig inspirálta demokratikus és szociális eszméivel a népfőiskolai mozgalmat. 2001-től az Európai Bizottság róla nevezte el a második felnőttoktatási támogatási programot, a 2001–2006-os új Socrates program alprogramját.

1.5 A demográfiai változásokat tekintve komplex módosítási folyamatokat tart szükségesnek a felnőttoktatás szervezésének és témáinak terén.

1.6 Az EGSZB ugyanakkor minden oktatási területre kiterjedő, átfogó elmélkedésre ösztönöz arról, hogy a még mindig különböző oktatáspolitikai szintek miért megosztva és részben egymást átfedve összpontosítanak a fiatal felnőttekre, és ehelyett külön felnőttképzési szakmai struktúrák létrehozását javasolja a tagállamokban és európai szinten is.

1.7 Az EGSZB szerint semmiképpen sem szabad megtörténnie, hogy a kisebb felnőttoktatási intézmények és kezdeményezések még jobban háttérbe szoruljanak, sokkal inkább erősíteni kell őket.

1.8 Megállapítja, hogy a felnőttoktatásra nem hárulhat fő feladatként a nem eléggé hatékony formális oktatási rendszert kompenzáló oktatás. Aggodalommal tölti el, hogy a korai iskolaelhagyók aránya több mint 15 %-ra nőtt. Kéri a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy az Európában és az OECD-országokban megvalósuló számos jó példa alapján kezdeményezzenek szociálpedagógiai irányultságú reformokat az oktatási rendszer terén.

1.9 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy kísérő tervet a nemek esélyegyenlőségének érvényesítésére.

1.10 Az EGSZB hiányolja a szükséges befektetésekről szóló egyértelmű kijelentéseket.

1.11 Az EGSZB azt ajánlja, hogy nagyobb figyelmet kapjon a felnőttoktatás területi dimenziója, valamint – főként a távol eső területeken – a szociális kohézióhoz való hozzájárulása.

1.12 Az EGSZB sajnálkozva állapítja meg, hogy a régiók feletti és európai szinten működő népfőiskolák („Heimvolkshochschulen”) felnőttekre irányuló különleges oktatási és tanulási formáiról nem esik szó.

1.13 Az EGSZB ajánlja az új tervezésű, többfunkciós helyi felnőttoktatási központok népszerűsítését, integrálva az új technológiákat és az elektronikus tanulást.

1.14 Az EGSZB a felnőttoktatásban dolgozó oktatók és adminisztratív munkavállalók emberhez méltó munkakörülményei (*decent work*), valamint minden felnőtt esetében emberhez méltó, esélyteremtő oktatási körülmények mellett foglalkoztatást állást.

1.15 Javasolja, hogy a cselekvési terv keretében készüljön megvalósíthatósági tanulmány a külön felnőttképzési európai infrastruktúra kiépítéséről a kutatás és továbbképzés terén, és hangsúlyozza, hogy ennek kapcsán fejleszteni kell a felnőttoktatás specifikus módszereit, és szükséges ezek terjesztése is.

1.16 Az EGSZB a nemzetközi tanulmányi mozgalmakban való részvétel érdekében az európai tanulmányi fesztiválok támogatását ajánlja, és európai információs és motivációs kampányokat javasol, amelyek vonzóbbá tehetik a tanulást a felnőttek számára.

1.17 Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság a jövőben nagyobb figyelmet szenteljen a felnőttoktatás nemzetközi dimenziójának, és vonja be az EGSZB-t ezekbe a folyamatokba. Kéri, hogy részt vehessen az Egyesült Nemzetek következő, 2009-ben Brazíliában tartandó nemzetközi felnőttoktatási konferenciájának (CONFINTEA VI) európai előkészületeiben.

1.18 Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottságnak az alapvető európai adatbázis és az egységes terminológia érdekében tett erőfeszítéseit, hiányolja azonban a felnőttekkel kapcsolatos egyértelmű prioritások megfogalmazását a tervezett mutatók esetében.

2. Bevezetés

2.1 A felnőttoktatás Európa számos országában nagy hagyománnyal rendelkezik. A társadalmi mozgalmakkal, például a munkásmozgalommal, a nőjogi mozgalommal és a nemzeti, valamint választójogi mozgalmakkal való szoros kapcsolata révén hosszú ideig még társadalmi és emancipatív oktatási célokkal is rendelkezett. Európa számos országában kulturális, egyúttal pedagógiai dimenzióval rendelkező népművelési központok és népfőiskolák jöttek létre, amelyek mindenki számára elősegítik a személyes fejlődést és a polgári szerepvállalást is. Ehhez jöttek még az idők során a „másodlagos képzésformákat” kínáló intézmények, a szakképzési kínálat és az olyan főiskolák, amelyek tudatosan nyitni akartak az eddig hátrányban lévő népességcsoportok felé.

2.2 Európai szinten sokáig a szakképzés állt az érdeklődés középpontjában a bizottságok és az erre szakosodott intézmények, például a CEDEFOP és az ETF kiépítésével. Már a 70-es évektől kezdve terveztek és megvalósítottak európai programokat a fogyatékkal élők, bevándorlók, iskolai végzettséggel és szakképzettséggel nem rendelkező fiatalok oktatásának támogatása, valamint a nők munkaerő-piaci esélyegyenlőségének elősegítése céljából. A CEDEFOP keretében megosztották és értékelték a jó gyakorlat példáit.

2.3 Az Európai Bizottság csak az egész életen át tartó tanulás politikájával nyitott utat a szakpolitikában eddig elhanyagolt területek, például az oktatáspolitikában mostohagy gyermeke, a felnőttoktatás felé. A minőség és az innováció javítását a felnőttoktatásban is támogató különleges programok bevezetése (1995 és a következő évek), az egész életen át tartó tanulás európai éve (1996), valamint az egész életet végigkísérő tanulásra irányuló stratégiának az 1996. december 20-i tanácsi következtetésekben foglalt alapelvei új, sokrétű politikai tevékenységet felmutató időszakot nyitottak meg. Az Európai Bizottság 2000. október 30-án memorandumot tett közzé az egész életen át tartó tanulásról, amely az egész életen át tartó tanulás rendszerének kifejlesztésére irányuló stratégiát fogalmaz meg, valamint vitára bocsátja a rendszer célkitűzéseit meghatározó hat kulcsfontosságú üzenetet ⁽³⁾.

2.4 A lisszaboni stratégia keretében jöttek létre a Tanács határozatai az egész életen át tartó tanulásról ⁽⁴⁾, valamint az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram ⁽⁵⁾, amelynek első szakasza még nem fordított különösebb figyelmet a felnőttoktatásra. A közös európai szakképzési politika erősítésére az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram ezenkívül kezdeményezte a „koppenhágai folyamatot”, amelynek első része a 2006 végén tett helsinki közleménnyel ⁽⁶⁾ fejeződött be.

2.5 Bár a felsőoktatási politika a munkaprogramhoz tartozott, egyúttal azonban a bolognai folyamat keretében 1999 óta az Európai Felsőoktatási Térség érdekében történő alapvető átszervezésekre összpontosított, ami eleinte háttérbe szorította a felsőoktatási intézményeknek a hátrányos helyzetű célcsoportok felé történő nyitását és az egyetemi szintű továbbképzés feladatát.

2.6 Az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram tevékenységein kívül az elmúlt években európai szinten sor került a fiatalok oktatásban, foglalkoztatásban és társadalomban való teljes körű részvételének integrált támogatására ⁽⁷⁾ is, amely a különböző korosztályhoz tartozó felnőttek esetében még hiányzik.

2.7 Az Európai Bizottság „Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére” című ⁽⁸⁾ és a globalizálódó világban az európai kulturális programról szóló közleménye ⁽⁹⁾ közvetetten a felnőttoktatás számára is új lehetőségeket nyitott.

⁽³⁾ SEC(2000) 1832, 2000. október 30.

⁽⁴⁾ A Tanács 2002. június 27-i határozata az egész életen át tartó tanulásról, HL C 163., 2002.7.9.

⁽⁵⁾ A Tanács 2002. június 14-i részletes munkaprogramja „Az európai oktatási és szakképzési rendszerek céljainak megvalósítása” témában, HL C 142., 2002.6.14.

⁽⁶⁾ A koppenhágai folyamat prioritásainak és stratégiáinak felülvizsgálata, Helsinki, 2006. december 5., www.minedu.fi/export/sites/default/vet2006/pdf/Helsinki_Communique_de.pdf.

⁽⁷⁾ COM(2007) 498 végleges.

⁽⁸⁾ COM(2005) 596 végleges. Lásd ehhez az EGSZB véleményét, HL C 324., 2006.12.30., előadó: An LE NOUAIL MARLIÈRE.

⁽⁹⁾ SEC(2007) 570 végleges.

2.8 Az EGSZB alapvetően üdvözölte, támogatta és véleményeivel kísérte az Európai Bizottságnak az egész életen át tartó tanulás terén az elmúlt években végzett tevékenységét.

3. A cselekvési terv összefoglalása

3.1 A „Cselekvési terv a felnőttkori tanulásról – Tanulni sohasem késő” című dokumentum az Európai Bizottság „Felnőttkori tanulás: Tanulni sohasem késő” című közleményének⁽¹⁰⁾ folytatása. A cselekvési terv európai szinten öt súlypontot határoz meg: az irányítás szerkezete, beleértve a felnőttoktatási rendszerek minőségét, hatékonyságát és elszámoltathatóságát, a tanuláshoz nyújtott támogatást és a végzettségek elismerését.

3.2 A cselekvési tervnek hozzá kell járulnia az előző európai bizottsági közlemény⁽¹¹⁾ céljainak megvalósításához, tehát a következőkhöz: „a részvétel előtti akadályok megszüntetése; az ágazat minőségének és hatékonyságának növelése; a jóváhagyás és elismerés folyamatának felgyorsítása; a megfelelő befektetés biztosítása; az ágazat figyelemmel kísérése”.

3.3 Ez a cselekvési terv azokra irányul, akiknek alacsony iskolázottságuk, nem megfelelő szakmai képzettségük, illetve készségek hiánya miatt kevés kilátásuk van a társadalmi beilleszkedésre.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság a 2007-2010 időszakra kidolgozta első felnőttoktatási cselekvési tervét. Az EGSZB a véleményben megfogalmazott észrevételek mellett teljes mértékben támogatja a cselekvési tervet. A cselekvési terv ismételten megerősíti, hogy az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram célja többek között a felnőttek tanulása a társadalmi összetartás, az aktív állampolgárság, a sikeres szakmai és magánélet, valamint az alkalmazkodási és foglalkoztatási képesség érdekében.

4.2 Figyelmeztet arra, hogy a koppenhágai folyamat, a 2005–2008-as európai foglalkoztatáspolitikai iránymutatások, az Európai Szociális Alap és a szakképzést támogató Leonardo program keretében megvalósuló szakképzés céljaival való egyezés kevésbé hatékony. Ebben az összefüggésben különös figyelmet kap már az információs és tanácsadó szolgálatok kiépítése, az informális módon szerzett kompetenciák elismerése, az Európai Képesítési Keretrendszer kiépítése és megvalósítása, valamint a szakképző intézmények irányítása.

4.3 Az EGSZB továbbra is szükségesnek tartja, hogy Európa minden polgára egész élete folyamán hozzáférjen a modern felnőttoktatáshoz, új kompetenciákra tegyen szert, a régieket felfrissítse és aktualizálja. A demográfiai változás, az éghajlatváltozás, az új információs és kommunikációs technológiák, valamint a globalizáció jelentette kihívások és esélyek is megváltoztatják a szakmákat és az életünket. Ezek a változások teljesen új

ismereteket és kompetenciákat követelnek, amelyeket a különböző korosztályhoz tartozó felnőttek iskolás korukban, valamint képzésük vagy felsőoktatási tanulmányaik során még nem tudtak megszerezni.

4.4 Az EGSZB hiányolja ezért az integrált, előrettekintő keretet, amelyben minden felnőtt tanulási lehetőségei és igényei megkapják a megfelelő helyet. Az EGSZB mindig is kiállt a mindenki, köztük a fogyatékkal élők számára is esélyt teremtő feltételek mellett. Ezáltal minden érintett esetében sokrétű szinergiák jönnek létre. Könnyebbé válik a generációk közötti, az interkulturális és a több nyelven történő tanulás is.

4.5 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy cselekvési tervéhez felnőttoktatási szakemberek csoportjával dolgoztasson ki egy kiegészítő tervet a nemek esélyegyenlőségének az egész élet folyamán való érvényesítésére, amely előremutató cselekvéseket is tartalmaz.

4.6 Utal a kulcskompetenciák európai referenciakeretére⁽¹²⁾, amely kulcskompetenciák megszerzésére minden felnőtt számára is lehetőséget kellene biztosítani. Újra és újra megemlít számos központi fontosságú fogalmat, amelyek a felnőttoktatás terén is új szervezési módokat és innovatív oktatási módszereket inspirálhatnak: kritikus gondolkodás, kreativitás, kezdeményező-készség, problémamegoldás, kockázatértékelés, döntéshozatal és az érzelmek konstruktív kezelése.

4.7 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg, hogy a felnőttoktatási cselekvési tervet nem lehetne-e egy vonzó, évenkénti európai tanulmányi fesztivállal és az egész életen át tartó tanulást a sajtóban, rádióban, televízióban népszerűsítő információs és motivációs kampányokkal gazdagítani. Sürgeti, hogy az Európai Bizottság vegye figyelembe a megkezdett tevékenység – amelynek célja, hogy az oktatástól távol álló személyeket a továbbképzés számára megnyerje – iránti igényt. Az EGSZB szerint ez a tevékenység, a szociálisan hátrányos helyzetűekkel való személyes kapcsolatfelvétel fontos alkotó-eleme annak a célnak, hogy a képzési szint emelkedjen, a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodási képesség mindenki esetében erősödjön, valamint hogy az egész életen át tartó tanuláshoz való egyenjogú hozzáférés támogatást kapjon.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB üdvözlöi, hogy a cselekvési terv az elején (a cselekvési terv 1. pontja) nemcsak a versenyképes tudásalapú gazdaság célját emeli ki, hanem a társadalmi integrációt és a társadalmi összetartást figyelembe vevő, mindenkit magában foglaló tudásalapú társadalom jövőképeiből indul ki. Ezért úgy véli továbbá, hogy a továbbképzési igények elemzése és az egész életen át tartó tanulásba való integrálásának átgondolása során be kell vonni a helyben tevékenykedő szociális partnereket, vállalkozásokat, civil társadalmi szervezeteket, valamint az oktatás terén hátrányos helyzetű felnőtteket és családjukat.

⁽¹²⁾ COM(2005) 548 végleges. Lásd az EGSZB kulcskompetenciákról szóló véleményét is: HL C 195., 2006.8.18., előadó: HERCZOG Mária. Az anyanyelven, valamint az idegen nyelveken folytatott kommunikáció, a matematikai és természettudományos-műszaki kompetencia, a digitális kompetencia és a tanulás megtanulásának kompetenciája mellett ugyanennyire fontos a szociális és állampolgári kompetencia, a kezdeményező-készség, a vállalkozói kompetencia, valamint a kulturális tudatosság és kifejező-készség is.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 614 végleges.

⁽¹¹⁾ Ugyanott.

5.1.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottság által említett „alacsony képzettségűek” támogatásához nemcsak az érintetteket illetően szükségesek változtatások, hanem a még mindig fennálló tanulási akadályokat is meg kell szüntetni. Úgy véli, hogy a cselekvési terv a célcsoportok kiválasztása során túl kevés figyelmet fordít a többszörösen hátrányos helyzetűek, a szegénységben élők, a távol eső régiókban és helységeiben, valamint otthonokban, intézetekben és zárt intézményekben élők tanulási akadályaira.

5.1.2 Az EGSZB figyelmeztet arra a veszélyre, hogy az ilyen felnőttekre irányuló szolgáltatásokkal való helyi és regionális „kereskedelem” további szegregációt eredményezhet, pl. a munkaügyi és szociális közigazgatási szervek különleges oktatási intézkedésekre kiírt pályázatai révén. Úgy véli, hogy a felnőttek még inkább fogékonyak lennének az oktatási lehetőségek iránt, ha az általuk látogatott tanfolyamok során felelős módon tájékoztatnák őket a helyi és a transzregionális munkaerőpiac helyzetéről, és ha a munkalehetőséghez való hozzáférés során nem merülne fel annak veszélye, hogy szembesülnek a törvényes vagy a gyakorlatban alkalmazott korhatár tényével.

5.1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a migránsok által európai és Európán kívüli országokból behozott nyelvi és kulturális gazdagság lényeges kincs Európa számára. Az európai és Európán kívüli országokban kiadott diplomák és képesítések elismerését tovább kell fejleszteni. Utal arra, hogy a migránsok igen különböző jogi helyzete (pl. menedékjogot kérők, elismert menekültek, Európán belül vándorló munkaerő, harmadik országokból származó személyek stb.) gyakran korlátozza a továbbképzéshez való hozzáférést, másrészt viszont kötelező képzési intézkedéseket, például nyelvtanfolyamokat eredményez.

5.1.4 Az EGSZB hiányolja a demográfiai változásokból az egész életen át tartó tanulás esélyeire vonatkozóan levont következtetéseket a munkában már nem álló idősebb generáció esetében. Ennek kapcsán utal a demográfiai változásokról szóló saját kezdeményezésű véleményében ⁽¹³⁾ megfogalmazott különböző ajánlásaira. A vélemény egyértelművé tette, hogy az embereknek minden életkorban mind a magán-, mind a szakmai életben tanulásra van szükségük ahhoz, hogy részt tudjanak venni a folyamat alakításában, hogy felelősséget vállalhassanak másokért, és hogy minél tovább önálló életet élhessenek. Számos szakmában további képesítésekre van szükség, más területeken teljesen új szolgáltatási profilok alakulnak ki, amelyekhez mielőbb képzés és továbbképzés szükséges.

5.1.5 Az EGSZB ezen cselekvési terv kapcsán is ajánlja a speciális igényű tanulókat figyelembe vételét és a fogyatékkal élők speciális igényeivel való aktív foglalkozást, különösen az általános oktatásba és képzésbe való integrációjuk elősegítését célzó

⁽¹³⁾ Lásd az EGSZB „7. Kutatási Keretprogram: Kutatási igény a demográfiai változás keretében – idős kori életminőség és technológiai igény” című, 2004. szeptember 15-i saját kezdeményezésű véleményét, előadó: Renate HEINISCH (HL C 74., 2005.3.23.).

intézkedésekkel ⁽¹⁴⁾, kiépítve egyúttal a távoktatáshoz való hozzáférést, többek között elektronikus tanulás formájában.

5.1.6 Az EGSZB bírálóan jegyzi meg, hogy a gazdaságilag nem aktív, de közéletileg és társadalmilag elkötelezett felnőttek személyes tanulási igényei túl kevés figyelmet kapnak. Ők gyakran nem rendelkeznek elegendő eszközzel ahhoz, hogy hozzáférjenek a felnőttoktatáshoz.

5.1.7 Az EGSZB azt javasolja, hogy az egész formális oktatási rendszer nagyobb mértékben nyisson a felnőttek oktatási igényei felé. Ezért megismétli, hogy „eljött az ideje annak, hogy ma már megszűntessék a kor szerinti elhatárolást, amelyet az oktatásban az európai képzési és oktatási rendszerek az európai polgárokra rákényszerítettek” ⁽¹⁵⁾. Az esetlegesen eddig véghezvitt megfelelő teljesítményeket a formális oktatási rendszer nyílt és rugalmasabb struktúráinak keretében el kell ismerni. Az oktatási intézmények informatikai eszközeihez mindenki számára biztosított hozzáférés elősegíthetné az egész életen át tartó, valamint az interneten keresztül történő tanulást.

5.1.8 A felsőoktatási politikában nem vették figyelembe, hogy a főiskoláknak továbbképzési feladatokat is el kell látniuk. A felsőoktatás is felelős kell, hogy legyen az egész életen át tartó tanulásért. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a felsőoktatás keretein belül zajló felnőttképzést és a diplomások továbbképzését szorosan a felnőttképzés kiépítéséhez kell kötni, és az egész életen át tartó tanulás részét kell képeznie.

5.2 Az EGSZB megállapítja, hogy a felnőttoktatási cselekvési terv általános célja a „Tanulni sohasem késő” című bizottsági közlemény öt legfontosabb üzenetének végrehajtása kell, hogy legyen. Bírálóan jegyzi meg, hogy a negyedik kulcsfontosságú üzenet (a megfelelő befektetés biztosítása) terén semmiféle cselekvést nem javasolnak. Úgy véli, feltétlenül fel kell venni a tervbe a negyedik üzenethez kapcsolódó cselekvéseket.

5.2.1 Az EGSZB javasolja, hogy a gazdaság és az állam emellett vonzó ösztönzőket is biztosítson a további tanulásához. A továbbképzési intézmények „megtérüléssel” kapcsolatos elvárásai (a cselekvési terv 2.2. pontja) nem jelenthetik az egyetlen motíváló tényezőt a nagyobb esélyegyenlőség eléréséhez az egész életen át tartó tanulásához való hozzáférés terén.

5.2.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az informális módon megszerzett kompetenciák elismerését illetően még nincs megbízható költségbeclés. Előrelátóan utal arra, hogy emiatt semmiképpen sem szabad lemondani a felnőttoktatás további kiépítéséről. Az elismerések összefüggésében az európai képesítési keretrendszer (EKKR) ⁽¹⁶⁾ és a nemzeti képesítési keretrendszer a 2007-2010-es cselekvési terv idejében több tagállamban még a fejlesztés kezdeti szakaszában van.

⁽¹⁴⁾ Lásd az EGSZB „Javaslat az oktatás és az élethosszig tartó tanulás terén integrált cselekvési programot létrehozó európai parlamenti és tanácsi határozatra” című 2005. február 10-i véleményét, előadó: Christoforos KORYFIDIS (HL C 221., 2005.9.8.).

⁽¹⁵⁾ Ugyanott.

⁽¹⁶⁾ COM(2006) 479 végleges. Lásd ehhez az EGSZB 2007. május 30-i véleményét az egész életen át tartó tanulás témájában, előadó: José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (HL C 175., 2007.7.27.).

5.2.3 Az EGSZB ezenkívül nyomatékosan utal azokra a szociális és gazdasági költségekre, amelyek hosszú távon keletkeznek az alacsony általános és szakmai képzettséggel rendelkező nagy társadalmi csoportok révén.

5.2.4 Az EGSZB megfontolandónak tartja, hogy az ESZA és „az egész életen át tartó tanulás” program üdvözlendő esetleges nyitására való utalások jelentős átszervezést tesznek szükségessé a felnőttoktatás terén az eddigi prioritások és állami eszközök terhére. Utal arra, hogy az ESZA-t csak kevés európai ország és régió képes nagymértékben innovációs célra – de nem a felnőttoktatás rendszeres támogatásához – felhasználni. Az ESZA-eszközöknek az új tagállamokban jelenleg folyó átcsoportosítása más régiókban is korlátozásokhoz fog vezetni.

5.3 Az EGSZB üdvözlő, hogy az európai szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek az előkészítő időszakban a konzultációs eljárásban való részvételük után (a cselekvési terv 1.1. pontja) részt vehetnek a cselekvési terv megvalósításában is, és beleadhatják speciális szaktudásukat. Az EGSZB szerint kiemelt figyelmet érdemelnek a szolgáltatást nyújtók emberhez méltó munkakörülményei és a felnőtt tanulók esélyteremtő, emberhez méltó tanulási körülményei, valamint fogyasztói jogai is, függetlenül attól, hogy az oktatásban részt vevők maguk fizetnek-e ezekért a szolgáltatásokért.

5.4 A cselekvési terv további kidolgozásához az EGSZB ajánlja az Európai Bizottság több főigazgatóságának és a többi érintett európai intézménynek a bevonását is. Ez az együttműködés elősegítené az egyes főigazgatóságok céljai és tevékenységei közötti politikai koherenciát.

5.5 Az EGSZB üdvözlő, hogy a konzultációkba nemzetközi szervezeteket is bevontak (a cselekvési terv 1.1. pontja). Azt javasolja, hogy az Európai Bizottság következő lépésként az érintett főigazgatóságokkal együtt dolgozzon ki egy kiegészítő nemzetközi felnőttoktatási cselekvési tervet.

5.6 Az EGSZB kéri, hogy a felnőttoktatási intézmények jó vezetésével („Irányítás”, a cselekvési terv 2.2. pontja) kapcsolatos szabályok megállapítása során elegendő teret biztosítsanak a különbözőségnek és a sokféleségnek, hogy a közhasznú célokat követő kisebb, nagy kulturális „többletértékkel” rendelkező és innovatív munkamódszerekkel dolgozó intézmények is esélyt kapjanak a támogatásra.

5.7 Az EGSZB szerint a korszerűen felszerelt, többfunkciós helyi tanulmányi központok a jó intézményvezetés alapfeltételét jelentik (a cselekvési terv 2.2. pontja).

5.7.1 Az EGSZB üdvözlő a hasznos városi és regionális „partnerségek” említését a bevezetőben (2.pont), hiányolja azonban a konkrét ajánlásokat a felnőttoktatás szisztematikus területi kiépítésének koordinációs igényét illetően. Ennek kapcsán utalunk a „Tanuló városok” és a „Tanuló régiók” példaértékű európai mozgalmára ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ További példák: Európai Bizottság, Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság (szerk.): „European Networks to promote the local and regional dimension of lifelong learning” (The „R3L Initiative”) [Európai hálózatok az egész életen át tartó tanulás helyi és regionális dimenziójának támogatására, R3L-kezdemenyezés], 2003. március.

5.7.2 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a cselekvési terv keretében nagyobb figyelmet kapjon a minden felnőtt előtt nyitott, előre-látó módon megtervezett, vonzó helyi tanulmányi központok kiépítése Európa minden régiójában. A felnőttoktatás túlnyomórészt továbbra is eredetileg más célra épült és időben csak korlátozottan rendelkezésre álló helyiségek másodlagos használatára van utalva.

5.7.3 Az EGSZB hiányolja a cselekvési tervből a népfőiskolák („Heimvolkshochschule”) kifejezett bevonását, pedig ezek az európai felnőttoktatás didaktikai-módszertani iránymutatóit jelentik, kollégiumaikkal lényeges találkozóhelyet biztosítanak az egész Európából érkező, mobil hallgatók és oktatók számára. Az utóbbi tíz évben az ilyen intézmények jelentős veszteségeket szenvedtek a támogatások terén, és számos – európai hírnevű – intézményt bezártak az elmúlt években.

5.8 Az EGSZB megállapítja, hogy pontosabban kell ábrázolni és nagyobb mértékben be kell vonni a cselekvési tervbe az új kommunikációs technológia jelentette esélyeket és problémákat a cselekvési terv végrehajtása során. Az információs technológiákhoz való hozzáférés hiánya a társadalmi kirekesztés egy további, egyre növekvő jelentőségű vetülete. Az európai háztartások 46 %-ának nincs otthoni internet-hozzáférése ⁽¹⁸⁾, az európaiak 40 %-a pedig saját állítása szerint semmiféle internetes kompetenciával nem rendelkezik ⁽¹⁹⁾. A minden felnőtt számára elérhető, ingyenesen hozzáférhető internetes képzési kínálat további nyitása még nem ért el nagy haladást, ugyanakkor már vitatják és kérvényezik a tantervekkel kapcsolatos szabadalmakat ⁽²⁰⁾.

5.9 Az EGSZB elismeri, hogy a munkaadók is nagymértékben nyújtanak felnőttképzési szolgáltatást Európában (a cselekvési terv 2.2. pontja). Ezenkívül saját intézményeikben és az üzemekben a szakszervezetek is elősegítik a felnőttoktatást például saját szervezésű helyi és transznacionális tanfolyamokkal, valamint motiváló tanulmányi tanácsadás és a tanulmányok figyelemmel kísérése révén. Lényeges, hogy a cselekvési terv ügyeljen a képzési kínálat és a mindenki számára teljesíthető, méltányos hozzáférési feltételek közötti egyensúly megteremtésére.

5.10 Az EGSZB nagy súlyt helyez arra az alapelvre, hogy az intézmények állami alap- és projektfinanszírozása esetén sem szabad megsérteni a továbbképzési szolgáltatást kínáló önálló tanterv- és programtervezésre, valamint az oktatók szabad megválasztására való jogát, amennyiben megfelelnek bizonyos minőségi és hatékonysági normáknak.

⁽¹⁸⁾ Legalább egy 16–74 éves személlyel rendelkező háztartások, EU-27 (Eurostat, 2008. február 8-i állapot).

⁽¹⁹⁾ 16–74 évesek, EU-27 (Eurostat, 2008. február 8-i állapot).

⁽²⁰⁾ Politikai szempontból alapvető többek között „Az információs társadalom lehetőségeinek kihasználása a szociális integráció érdekében” című tanácsi határozat (HL C 292., 2001.10.18., 6. o.), az ezt követő tevékenységek eredményeinek kiértékelésére azonban nem került sor a cselekvési tervhez.

5.11 Az EGSZB fontosnak tartja azt az utalást, amely szerint a jó irányítás középpontjában a tanulók állnak, valamint hogy „szoros együttműködés” ajánlott a „tanulói szervezetekkel”, úgy véli azonban, hogy a felnőttoktatásban ez nem elég.

5.11.1 Hiányolja a tanuló felnőttek részvételével és a felnőttoktatási érdekképviseleteikkel kapcsolatos egyértelmű kijelentéseket. A fiatal tanulók és felsőoktatási hallgatók formális oktatási rendszerben létező demokratikus jogait Európa legtöbb országában mindaddig lényegesen jobban biztosítják törvények, mint a felnőttoktatásban részt vevők jogait.

5.11.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy a tanulók önálló értékelése álljon az értékelések középpontjában. Elsősorban tapasztalatszerzés szükséges a keresletet és a tanulókat a középpontba állító minőségellenőrzési modellekről, és ennek meg kell előznie a szolgáltatáskínálat minőségének „felügyeletére” szolgáló új állami intézkedések bevezetését ⁽²¹⁾.

5.11.3 Javasolja, hogy fontolják meg az ilyen, fizetés ellenében kínált képzési szolgáltatások felnőtt felhasználói („fogyasztók”) jogainak biztosítását. Ki kell dolgozni, hogy milyen jogok illetik meg őket pl. a tanfolyamok kényszerű megszakítása, nem tetszés miatt a tanfolyamtól való visszalépés, időpont-áthelyezések és az oktatás elmaradása esetén. Példaként szolgálhatnak az európai utasok jogairól szóló ajánlások.

5.12 Az EGSZB megerősíti, hogy a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak nagyobb figyelmet kellene fordítaniuk a felnőttoktatásban dolgozók alap- és továbbképzésére, az alkalmazott státusára és fizetésére (a cselekvési terv 3.2. pontja).

5.12.1 Az EGSZB elismeri, hogy a felnőttoktatásban igen rugalmasan alkalmazható munkavállalókra van szükség, mivel a tanulók állnak a középpontban, kéri azonban, hogy a rugalmas-

sággal kapcsolatos magas követelmények magas szintű szociális védelemmel járjanak együtt. A szociális partnerek támogató intézkedéseket tehetnek az ágazatban az oktatók bizonytalan foglalkoztatási körülményeinek leépítése és részvételi jogaik javítása érdekében.

5.12.2 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a szakmai felkészültség javítása során a felnőttek igényeinek megfelelő oktatás kompetenciája mellett a tematikus szakmai kompetencia is különös figyelmet kapjon, mivel igen lényeges mértékben befolyásolja a tanulás sikerét.

5.12.3 Az EGSZB javasolja továbbá, hogy elemzések és ajánlások előkészítésére kerüljön sor a felnőttoktatási ágazatban a civil szervezetekben tevékenykedő önkéntesek helyzetéről.

5.13 Az EGSZB tudomásul veszi azt az elsődleges célt, hogy minél több felnőtt szerezzen „eggyel magasabb szintű” végzettséget (3.3. pont). A tanulók és oktatási céljaik képzettségi szint szerinti csoportosítása az általános felnőttoktatásban csak korlátozott mértékben elismerhető, még ha az egyes tanfolyamokon természetesen különös figyelmet kell is fordítani az egységes szintű elismeretekre. Azt sem lehet garantálni, hogy az emberek egy újabb formális oktatási szint elérése után nagyobb társadalmi elismerést vagy akár munkahelyet kapnak. Sokkal inkább a teljesen különböző tanulók találkozása az, ami „megfűszerez” számos felnőttoktatási tanfolyamot, vagy gazdasági kifejezéssel élve: ez jelenti a benne rejlő „szociális tőkét”.

5.14 Pontosítani kell, melyek azok a tervezett mutatók, amelyek bevonják a nem szakmai felnőttoktatást, a területi ellátást és az eddigieknél nagyobb mértékben a munkavállalók korhatár nélküli oktatását is.

Kelt Brüsszelben, 2008. március 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Németországban támogatják az oktatás felügyeletével foglalkozó független alapítványt.